

KOMMUNALISM

Staden som gemenskap

Av Carl Johan Ljungberg

OM MAN TROR att det är svårare att öka friheten för kommunerna, fräscha upp stadsmiljön och bekämpa brott i Sverige än på andra håll ger Harvardrättsvetaren Gerald E Frugs bok *City making. Building communities without building walls* något att tänka på.

Det Frug säger om Amerika är delvis dystert. Där delas nu stora städer upp längs ekonomiska, sociala och etniska skiljelinjer. En förmögen medelklass drar sig tillbaka till vissa förorter, medan stadskärnorna och mer nedgångna stadsdelar får hysa fattiga och avvikande. Ökade klyftor och försämrad gemenskap är dock ingen naturlag, menar Frug. Det är en trend som beror på att naiva makt-havares reformprogram stängt många medborgare ute från den gemenskap som staden skulle kunna vara.

NYLIBERAL STADSSYN

De befogenheter som myndigheterna i USA:s städer har avgörs av den statliga (och federala) makten, liksom av stränga allmänna regelverk. Den kringskurna makten präglar såväl boende som skolor och kommunikationer. Det finns egentligen inte så mycket en stad "lagligt" kan företa sig. Det den får göra, inverkar i sin tur ofta negativt på gemenskapen, menar Frug.

Frug godtar inte den nyliberala synen på städernas utveckling. Att marknaden bör ta över fler av städernas uppgifter, den kommunala makten inskränkas, har nyliberalerna menat. Likaså att städer skall öka sin makt genom en vidgad skattebas, dvs locka bra företag och förmögna privatpersoner.

Frug ifrågasätter detta synsätt. Han ser en stad som en medborgerlig, inte en rent ekonomisk, gemenskap. Staden måste äga stor generell frihet. Den bör få fatta beslut som är "gemenskapsbyggande". Under århundraden ansåg många att städer mår väl av sådan frihet. Städerna ansågs företräda olika invånargrupperns intressen. De lydde i England och USA under samma lagar som företagen (the corporations). Häri genom kom städerna att blomstra. Den moderna åsikten att städerna är en del av, eller nära beroende av, statsmakten kom i bruk på 1800-talet och blev än vanligare med de progressiva reformerna i vår tid.

Men vad som skulle öka rättvisan verkade snarare tvärtom. Idag är städerna i USA mer legalt kringskurna än facket, kyrkan och fria sammanslutningar och får inte agera efter behov. Statliga tillstånd krävs för det mesta. Städer får inte ens vidta åtgärder som effektivt kan stävja våld och segregation, menar Frug. Varje beslut av en stad kan rivas upp av (del)staten. Rätten för en stad att låna pengar är även snäv. Istället måste städer påta sig många obligatoriska, uniforma program som avses utjämna livsvillkoren. Dessa program passar inte självklart varje stads förutsättningar.

OFFENTLIG AKTÖR

USA:s städer borde nu renodlas, inte bli mer privata utan snarare genuint offentliga aktörer. Stärktes denna roll kunde städerna lättare avhjälpa sina problem, och ge fler chanser att utvecklas. Städer behövde heller inte spela ut varandra i tävlan om statliga favörer.

Frug ger fler råd för att bryta upp dagens lamstagna städer. Dessas service kan avsiktligt användas för att integrera människor. Kommunala tjänster bör tex inte som nu bara få tas i anspråk av de "bofasta", en term som i dagens rörliga värld blir alltmera fiktiv. Tjänsterna bör vara till också för dem som långpendlar eller använder flera närorter, föreslår Frug. Skattemedel bör i rimlig mån få delas mellan en storstads kommuner.

GRADERA RÖSTERNA

Många av USA:s förstäder isolerar kvinnorna, och missgynnar individer utan bil. Städer som i öppna boendeområden låter olika slags människor och olika aktiviteter blandas kan öka livskvaliteten. Om man

Frug ser en stad som en medborgerlig, inte en rent ekonomisk, gemenskap.

lät röstmetoder prövas, där man fördelar tex fem röster på olika när-områden, skulle mer rörlighet vinnas. Den röstande "graderar" då sin hemhörighet.

Genom att ifrågasätta flera av de skolor som hittills angett tonen i USA:s samhällsdebatt allt från klassiska socialdemokrater till kommunitärer känns Gerald Frugs bok frisk och välkommen. På minussidan står en viss vaghet. Tankarna skulle klart vinna på att konkretiseras i nästa bok.

Carl Johan Ljungberg (ebr265b@tninet.se) är författare och konsult.

BOKFAKTA

Författare: Gerald E Frug

Titel: *City making. Building communities without building walls*

Förlag: Princeton University Press, 1999